

Wykorzystanie ulg podatkowych w podatku dochodowym przez osoby fizyczne w Polsce

Klaudia Budna

Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Zarządzania

e-mail: klaudia101.21@o2.pl

Klaudia Budna

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: klaudia.budna@pb.edu.pl

DOI: 10.24427/az-2024-0004

Streszczenie

Ulg podatkowe są powszechnie wykorzystywane przez miliony ludzi, ponieważ wpływają na obniżenie zobowiązań z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. W poszczególnych grupach podatkowych wysokość i rodzaj ulg są zróżnicowane, jednak niekiedy poszczególne ulgi nie są wykorzystywane przez społeczeństwo. Celem niniejszego artykułu jest charakterystyka ulg w podatku dochodowym u osób fizycznych w Polsce oraz przeanalizowanie wykorzystywania tych ulg. W związku z tym, przeprowadzono badania ilościowe, które zostały zrealizowane za pomocą techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview). Wyniki badań ukazały, iż 96% osób biorących udział stwierdziło, iż ulgi podatkowe są potrzebne, jednak tylko 64% korzystało z nich w 2020 roku. Większość respondentów potwierdziła, iż ich zdaniem nie brakuje żadnej ulgi w konstrukcji PIT, jednak 24% zadeklarowało, iż według nich brakuje poszczególnych ulg takich jak: ulga na przejście na elektromobilność czy za segregację odpadów.

Słowa kluczowe

ulga podatkowa, podatek dochodowy, osoby fizyczne

Wstęp

Współcześnie podatki odgrywają istotną rolę, ponieważ są świadczeniami pieniężnymi, które są głównym źródłem dochodów na rzecz państwa [Paluch-Dybek, 2018, s. 55-56]. Ponadto umożliwiają one zagwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa ekonomicznego poprzez realizację wielu działań społecznych [Urban, 2020, s. 68].

Podatki są zróżnicowane w zależności od podmiotu opodatkowania, przedmiotu opodatkowania oraz sposobie poboru podatku, jednak wszystkie rodzaje podatków są ze sobą wzajemnie powiązane w aspekcie prawnym oraz ekonomicznym. Obecnie w Polsce można wyróżnić dwa rodzaje podatków: podatki bezpośrednie oraz podatki pośrednie. Do podatków bezpośrednich można zaliczyć przykładowo podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) czy podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), zaś do podatków pośrednich można zaliczyć podatek od towarów i usług czy podatek akcyzowy [<http://www.podatki.gov.pl>, 29.11.2023]. Wszystkie podatki pełnią określoną funkcję. Podstawową funkcją podatków jest funkcja fiskalna, związana z pobieraniem środków pieniężnych na pokrycie potrzeb publicznych [<http://www.podatki.gov.pl>, 29.11.2023]. Podatki mogą być inwestowane w oświatę, kulturę, służbę zdrowia, rozwój infrastruktury czy policję [Ruśkowski, 1994, s. 22]. Inną funkcją jest funkcja redystrybucyjna, czyli „podział dochodów budżetowych uzyskanych z podatków między obywatelami a związkami publiczno-prawnymi” [<http://www.podatki.gov.pl>, 29.11.2023]. Wyróżnić można również funkcję stymulacyjną, która nawiązuje do obniżenia stawek podatkowych, ulg oraz zwolnień [<http://www.podatki.gov.pl>, 29.11.2023].

Każda osoba, która rozlicza się z podatków w Polsce, może skorzystać z określonej ulgi podatkowej takich jak odliczenia, obniżki oraz zmniejszenia. Jednak możliwość skorzystania z ulg podatkowych jest uzależniona od spełnienia określonych warunków [<http://infak.pl>, 29.11.2023]. Istotą ulg podatkowych jest wykorzystanie ich jako narzędzia realizacji funkcji przypisanych podatkom [Wyrzykowski i Kasprzak, 2016, s.4]. Poprzez wykorzystanie ulgi podatkowej, zmniejsza się podstawa opodatkowania lub sama kwota podatku do zapłaty.

Celem artykułu jest zdiagnozowanie wykorzystania ulg w podatku dochodowym u osób fizycznych w Polsce. W artykule zastosowano metodę ilościową. Badania ankietowe przeprowadzono przy użyciu techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview). Wykorzystanie tej metody, umożliwiło sprawne pozyskanie danych oraz dotarcie do szerokiego grona respondentów.

1. Przegląd literatury

1.1. Pojęcie podatku

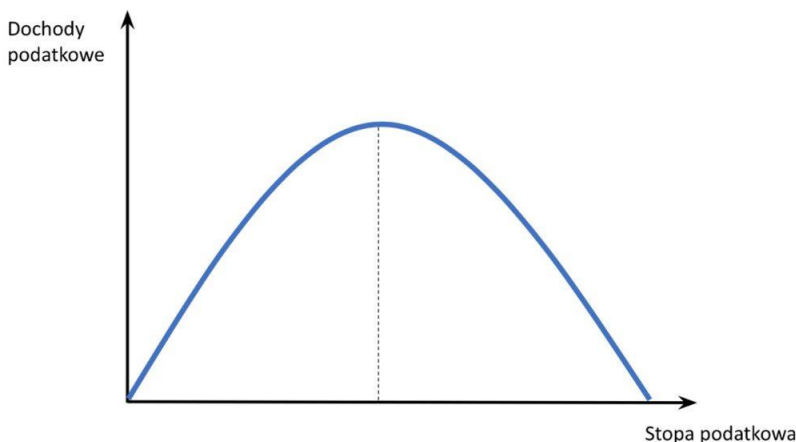
Podatek jest to nieodpłatna, przymusowa i bezzwrotna ofiarą materialną na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gmin [Mastalski, 2004, s. 3-4]. Historyczny rozwój podatków zawsze zależał od rozwoju gospodarki i kształtowania się struktur społeczno-politycznych społeczeństwa [Pach, 2017, s. 230-231].

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym podatnikami są osoby fizyczne, które, jeżeli posiadają miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają opodatkowaniu podatkiem od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągania [Ustawa o finansach publicznych...]. Jego cel w gospodarce jest ściśle powiązany z definicją opodatkowania. W klasycznej teorii finansów publicznych jedynym celem podatków jest pokrycie wydatków publicznych, oznacza to, że podatki nie powinny mieć wpływu na gospodarkę. Podatki jako narzędzie państwa, nie mogą pełnić funkcjonalnych funkcji gospodarczych ani społecznych, ponieważ państwo ogranicza się do utrzymywania porządku i nie może ingerować w sferę gospodarczą i społeczną. Jednak w rzeczywistości nie ma podatku, który nie wpływałby na zachowania przedsiębiorstw czy gospodarstw domowych, zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej. Dlatego podatek posiada również inne cele oprócz finansowego, tj. społeczny i gospodarczy [Gaudemet i Molinier, 2000, s. 422].

Elementy konstrukcji podatkowej można podzielić na obligatoryjne (obowiązkowe) i fakultatywne (opcjonalne) [Urbaniak, 2017, s. 84]. Pozycje obowiązkowe obejmują: podmioty i przedmioty podatku, podstawy opodatkowania i stawki podatkowe. Warunki podatkowe i metody płatności są również ważnymi czynnikami. Bez tych czynników nałożenie podatku nie byłoby możliwe. Opcjonalne elementy podatku obejmują ulgi i zwolnienia podatkowe. Elementy te mogą, ale nie muszą, występować w strukturze danego podatku. Brak tych elementów nie ogranicza możliwości zastosowania danego podatku do podmiotu, który ma obowiązek ten podatek zapłacić [Ordynacja podatkowa, art. 3, par. 1].

Funkcja opodatkowania ewoluuje wraz ze zmianą roli sektora publicznego w gospodarce. Obecnie podatkowi przypisuje się wiele funkcji, które można podzielić na funkcje fiskalne i pozafiskalne [Ciborowski, 2003, s. 72-73]. Do kategorii tych ostatnich zalicza się m.in. funkcje redystrybucyjne, stabilizujące, alokacyjne [Dach 2004 s. 53]. Najstarszą funkcją opodatkowania jest funkcja fiskalna, zgodnie z którą podatki mają zapewniać państwu i samorządom dochody wystarczające na pokrycie

wydatków publicznych [Owsiak, 2005, s. 173]. Jednak nie wszystkie podatki są równie skuteczne. Biorąc pod uwagę skuteczność i wpływ podatku na budżet państwa, funkcję podatkową w Polsce najlepiej pełni podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy, podatek dochodowy podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) oraz podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) [Owsiak, 2011, s. 27–28]. Ekonomista A. Laffer zauważył zależność dotyczącą podwyższania obciążeń podatkowych a budżetem (rys. 1). Zwrócił on uwagę na uchylanie się od uiszczania podatków, rozprzestrzeniania się szarej strefy czy też zmniejszania się aktywności zawodowej wśród społeczeństwa [Begg, Fisher, Dornbusch, 1998, s. 479-480].

Rys. 1. Krzywa Laffera

Źródło: Edefactory, <https://edefactory.pl/przewidywania-dotyczace-testu-z-wiedzy-o-przedsiębiorczosci-krzywa-laffera/> [3.11.2023].

Obciążenie działalności podatkiem w wysokości 100% daje taki sam skutek, jak brak podatku: skarb państwa nie uzyskuje żadnych dochodów. Z punktu widzenia dochodów budżetu państwa najkorzystniejsza jest sytuacja w najwyższym punkcie (maksimum) krzywej Laffera – wówczas państwo osiąga najwyższe źródło dochodów [Cichocki i Kokoszczyński, 2016, s. 8-9]. Jednak lekkomyślne próby osiągnięcia tego punktu mogą przynieść skutki odwrotne do zamierzonych: przekroczenie tego punktu prowadzi do spadku dochodów, którego nie można zrównoważyć dalszymi podwyżkami podatków.

Wpływ państwa poprzez podatki na dystrybucję dochodów w gospodarce jest przejawem redystrybucyjnej funkcji podatków. Funkcja ta wyraża się w podziale dochodów wtórnych w gospodarce. Poprzez działanie mechanizmu rynkowego do-

chód początkowy jest rozdzielany na rynek pracy, towarów i usług. Ponieważ mechanizm rynkowy nie zapewnia wystarczających dochodów dla wszystkich podmiotów, państwo dokonuje ich redystrybucji [Małecka-Ziembińska, 2011, s. 234].

Funkcja stymulująca podatki polega na takim konstruowaniu podatków, aby wpływały na decyzje gospodarcze podatników, np. dotyczące kierunku i rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Funkcja ta nadaje podatkom cel gospodarczy, jakim jest wspieranie określonego rodzaju działalności gospodarczej. Realizacja tej funkcji opodatkowania obejmuje stosowanie określonych zwolnień i ulg podatkowych (np. ulgi inwestycyjne w zakresie podatku dochodowego, stosowanie obniżonych stawek podatku w zakresie podatku VAT) [Ajchel, 2014, s. 109–110].

Zakres funkcjonalny opodatkowania pozostaje przedmiotem dyskusji ekonomistów reprezentujących różne poglądy na temat roli sektora publicznego w gospodarce. Zwolennicy teorii liberalnej, zwolennicy prostych i niskich podatków, argumentują, że mechanizmy rynkowe w takich warunkach same w sobie doprowadzą do wzrostu gospodarczego i że należy ograniczyć funkcję podatków. Zwolennicy teorii keynesowskich uważają z kolei, że podatki są ważnym narzędziem niezbędnej interwencji państwa w gospodarkę [Jaszczyński, 2017, s. 219–222].

1.2. Formy rozliczania podatków

W oparciu o ustawę o podatku dochodowym wyróżnić można kilka form rozliczeń dla podatników prowadzących działalność gospodarczą [Kowalska, Kowalska, 2014, s. 73]. Wybór formy opodatkowania ma fundamentalne znaczenie z punktu widzenia zysków przedsiębiorcy, gdyż poszczególne formy rozliczania podatku dochodowego są bardzo zróżnicowane i tym samym mają istotny wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstwa [Mastalski, 2008, s. 41–42].

Forma opodatkowania w ramach tego wyboru dokonywana jest w celu osiągnięcia nie tylko określonych oczekiwanych efektów podatkowych, ale także korzyści finansowych z punktu widzenia prowadzonej działalności gospodarczej. Uprawnienie to pozwala przedsiębiorcom na płacenie podatku dochodowego w sposób najbardziej optymalny z punktu widzenia zobowiązania podatkowego [Brzeziński, 2001, s. 102].

Wybór formy opodatkowania uzależniony jest od takich czynników jak rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej, obrót, rodzaj i wysokość ponoszonych wydatków, relacja dochodów do wydatków czy łatwość dostępu do podatku dochodowego. Ważna jest także decyzja o formie opodatkowania, ponieważ formularz podatkowy z reguły wiąże podatnika przez cały rok podatkowy.

W literaturze można wyróżnić cztery formy opodatkowania: na zasadach ogólnych, podatek liniowy, ryczałt oraz kartkę podatkową [Nenca, Zawadzka, 2014, s. 28-29]. Podatek liniowy obejmuje wszystkie formy działalności gospodarczej, a opodatkowaniu podlega dochód. Stawka podatku wynosi 19% niezależnie od kwoty, która podlega opodatkowaniu. W celu wyboru formy podatkowej należy złożyć odpowiednie zeznanie w urzędzie skarbowym. Charakterystyką podatku liniowego jest to, że przedmiotem opodatkowania jest dochód. Stawka jest jednakowa, w wysokości 19%, bez względu na wysokość dochodu. Istnieje obowiązek prowadzenia ewidencji uwzględniającej koszt uzyskania przychodu (w oparciu o zasadę opodatkowania ogólnego), a zaliczka na podatek dochodowy jest rozliczana w trybie miesięcznym lub kwartalnym, ale nie przysługuje od niej żadne odliczenie podatku w postaci ulg podatkowych [Art. 30c, Podatek dochodowy od osób fizycznych].

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych charakteryzuje się konkretnymi niskimi stawkami podatku dla poszczególnych przychodów (od 2% do 17%). Jednak nie każdy przychód jest zamieszczony w katalogu, który zawarty jest w ustawie. Ponadto, nie występuje możliwość stosowania ulg i odliczeń, co wiąże się z brakiem opcji odliczania kosztów związanych z prowadzoną działalnością [Ickiewicz, 2009, s. 188]. Jednakże występuje minimalny zakres prowadzenia dokumentacji księgowej, jednak stosowanie ryczałtu obejmuje limit do 150 000 euro [Ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne].

Podobnie, jak w przypadku ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, karta podatkowa jest regulowana w ustawie o zryczałtowanym podatku od przychodów ewidencjonowanych. Forma ta przewiduje stałą kwotę podatku w trakcie roku podatkowego, która jest uzależniona od charakteru prowadzonej działalności, wielkości zatrudnienia oraz wielkości miejscowości, w której prowadzona jest działalność. Dodatkowo, występuje brak konieczności prowadzenia dokumentacji księgowej, a co za tym idzie mniejszy zakres kontroli skarbowej. Jednak, ta forma nie umożliwia podatnikowi stosowania ulg, odliczeń czy też kosztów. Kolejnym negatywem prowadzenia takiej działalności jest ograniczony zakres przedmiotowy działalności czy też obowiązek zapłaty podatku, nawet w przypadku braku uzyskanych dochodów [Augustynowicz, 2022, s. 93].

Podstawową formą opodatkowania w polskim systemie podatkowym jest skala podatkowa, czyli tzw. forma na zasadach ogólnych. Od stycznia 2022 roku stawka podatku celnego wynosiła 17%, jednak w związku z nowelizacją „polskiego rozporządzenia” została obniżona do 12%. Na rysunku 2 przedstawiono zmiany w skali podatkowej, które nastąpiły w latach od 2021 do 2023 roku [Nenca, Zawadzka, 2014, s. 29].

Rys. 2. Skala podatkowa w latach 2021-2022

Źródło: opracowanie własne.

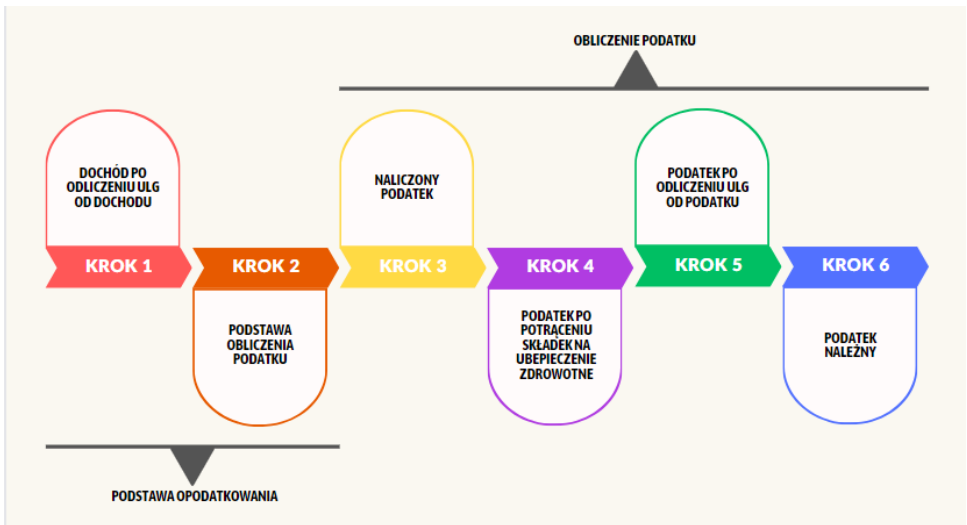
Przedstawione formy opodatkowania posiadają swoje korzyści jak i minusy. Ze wszystkich dostępnych form opodatkowania, to właśnie skala podatkowa umożliwia wykorzystanie ulg podatkowych do obniżenia należności względem Urzędu Skarbowego.

1.3. Istota i funkcje ulg podatkowych

Ulg podatkowe są elementem każdego systemu podatkowego, które wykorzystywane są jako narzędzie do realizacji funkcji przypisanych podatkowi [Wyszkowski, 2016, s. 4]. W momencie gdy w ustawie opisywane są ulgi podatkowe, należy to interpretować jako zwolnienie, odliczenia, obniżki lub zmniejszenia, których zastosowanie powoduje zmniejszenie podstawy opodatkowania lub kwoty podatku, z wyłączeniem obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego

w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług oraz kwotę podatku w zakresie innych odliczeń wchodzących w skład konstrukcji tego podatku [Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r.].

Ulgi podatkowe mogą mieć charakter podmiotowy, przedmiotowy oraz podmiotowo-przedmiotowy [Głuchowski, 2002, s. 13]. W niektórych przypadkach ulga podatkowa może doprowadzić do sytuacji, w której podatnik nie będzie musiał odprowadzić podatku. Ma to miejsce w sytuacji, gdy kwota ulgi jest większa lub równa kwocie podstawy opodatkowania czy też jest równa lub większa podatku należnego [Nykiel, 2002, s. 29].

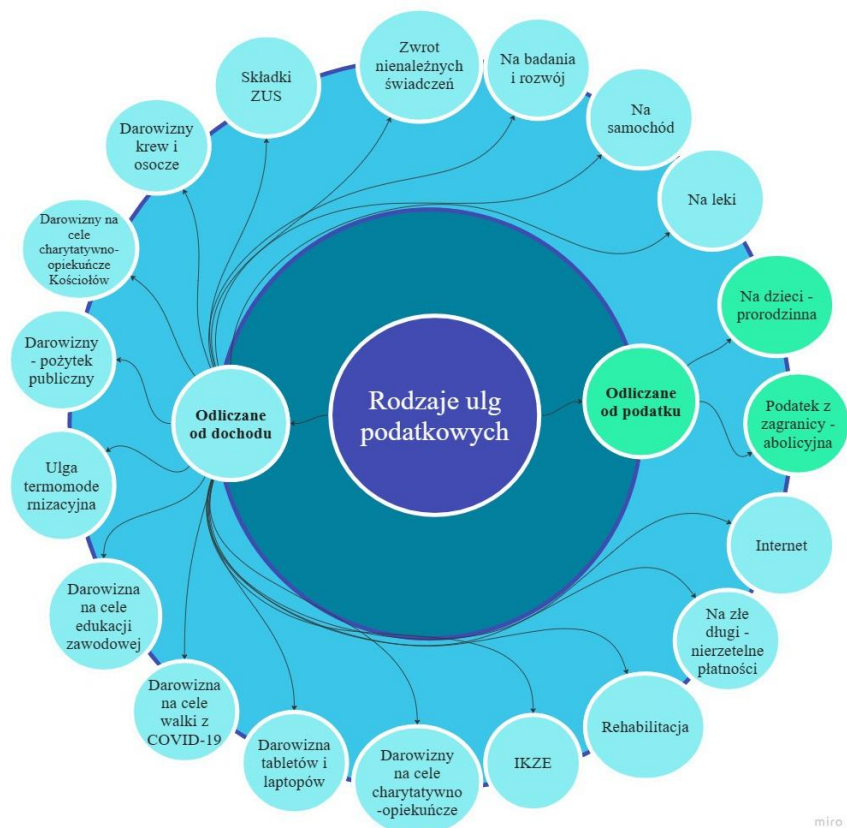

Rys. 3. Schemat obliczania podatku z uwzględnieniem ulg od dochodu i ulg od podatku

Źródło: opracowanie własne.

Badania prawa podatkowego wskazują, że obniżki podatków mają w zamierzeniu wspierać określone grupy podatników lub określone rodzaje działalności nie poprzez transfer rządowych pieniędzy, a za pośrednictwem obniżenia wysokości zobowiązania, które podatnik powinien odprowadzić [Bielecki, 2015, s. 259-261].

W określonych sytuacjach preferowanych przez Państwo, osoby fizyczne mogą skorzystać z ulg podatkowych albo w formie odliczenia od dochodu lub od podatku (rys. 4). Forma odliczeń od dochodu zawiera wiele ulg oraz darowizn, z których można skorzystać, zaś odliczyć od podatku można tylko ulgę prorodzinną oraz podatek abolicyjny [www.e-pity.pl, 12.12.2023].

Rys. 4. Rodzaje odliczeń w ulgach podatkowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie E-pity <https://www.e-pity.pl/ulgi-odliczenia/> dostęp [12.12.2023].

Odliczenie od dochodu również może być bardziej korzystne dla podatników, ponieważ mogą oni wówczas przejść do niższego przedziału podatkowego o niższej stawce podatkowej.

2. Metodyka badań własnych

Głównym zamierzeniem badania było zdiagnozowanie wykorzystania ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych wśród ludzi oraz zopiniowanie konstrukcji PIT wśród ankietowanych. W artykule przedstawiono wyniki badań sondażu dia-

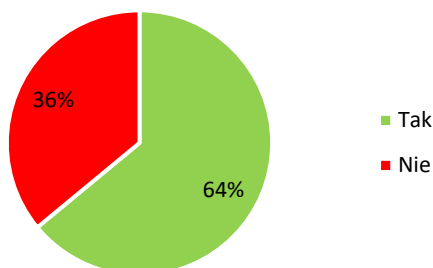
gnostycznego przy zastosowaniu techniki CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview), która polega na przeprowadzeniu ankiety internetowej wśród ludzi przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety. Badania zostały przeprowadzone na przełomie marca i kwietnia 2021 roku. Link do kwestionariusza ankietowego został umieszczony na jednym z portali społecznościowych – Facebook.

Ankieta składała się z dwunastu pytań w tym: ośmiu jednokrotnego wyboru, trzech wielokrotnego wyboru oraz jednym pytaniem otwartym. Z przeprowadzonego badania przy pomocy kwestionariusza badawczego uzyskano 209 ankiet zwrotnych z odpowiedziami. W próbie badawczej kobiety stanowiły 74% (154 osoby), mężczyźni 25% (53 osoby), zaś osoby, które nie chciały podawać płci 1% (2 osoby). Największą część respondentów stanowiły osoby młode w wieku od 18 do 25 lat (62%) oraz osoby w przedziale wiekowym 26-45 lat (19%). Trzecią co do liczności grupę (17% wszystkich odpowiedzi) stanowiły osoby powyżej 45 roku życia. Ankietowani, których wiek kształtował się poniżej 18 roku życia stanowili niespełna 1% całej badanej populacji. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, to nieznacznie dominują osoby zamieszkujące tereny miejskie do 50 tysięcy – 37%, respondenci zamieszkujący miasto od 150 do 500 tysięcy mieszkańców stanowili 29% badanej grupy, natomiast na terenach wiejskich – 23%. Najmniej liczną grupą biorącą udział w badaniu były osoby z terenów miejskich powyżej 500 tysięcy mieszkańców – 2%. Analizując poziom wykształcenia to większość respondentów stanowiły osoby posiadające wykształcenie średnie – 56%, druga co do wielkości grupa (35%), to osoby z wykształceniem wyższym. Zaledwie 7% to respondenci o wykształceniu zawodowym, a 1% respondentów nie chciał podać odpowiedzi. Dodatkowo uzyskano odpowiedzi dotyczące osiąganych przychodów. Tu zdecydowana większość stwierdziła, iż osiąga przychód – 77%, zaś 23% respondentów stwierdziło, iż nie osiąga przychodów.

3. Wyniki badań własnych

W badaniu zostały ujęte kwestie dotyczące znajomości ulg podatkowych oraz opinii respondentów odnoszącej się do konstrukcji PIT. Na potrzebę przeprowadzenia badań, autorzy skwalifikowali składkę zdrowotną oraz zwolnienie z podatku do 26 roku życia jako ulgi podatkowe.

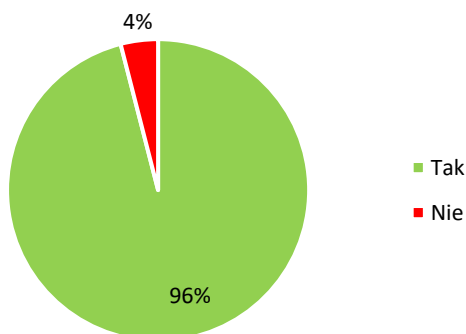
Na początku respondenci zostali poproszeni o odpowiedź czy korzystali kiedykolwiek z ulg podatkowych w 2020 roku. Większość respondentów odpowiedziało twierdząco na pytanie, zaś 36% ankietowych negatywnie. Na poniższym rysunku (rys. 5) przedstawiono, w jaki sposób kształtowały się odpowiedzi respondentów.

Rys. 5. Odpowiedź respondentów na pytanie dotyczące korzystania z ulg podatkowych w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne.

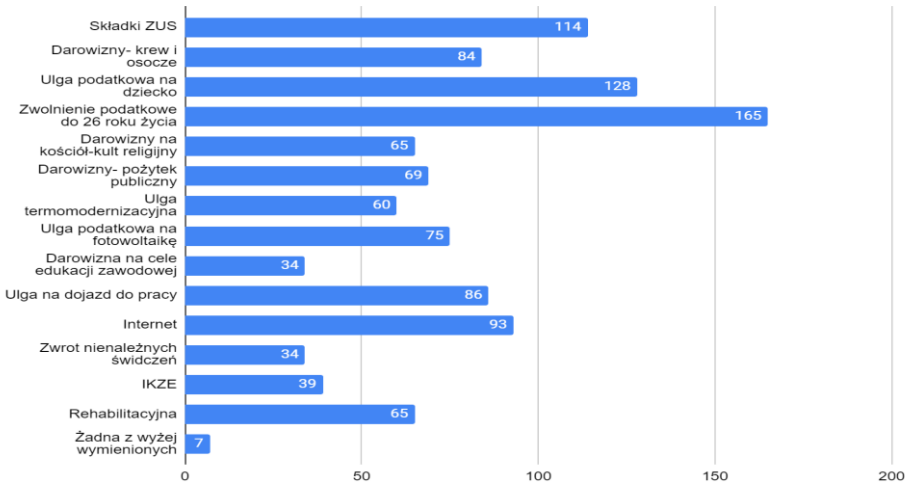
Ulg podatkowe są to przepisy prawa, dzięki którym ludzie mogą uzyskać dodatkowe obniżki czy też zmniejszenia opodatkowania lub wysokości podatku. Niekiedy wykorzystanie ulg jest uwarunkowane sytuacją osobistą ludzi, jednak większość z nich korzysta z ulg, ponieważ pozwalają one na większy zarobek. Stąd kolejne pytanie w ankiecie, które ma za zadanie zweryfikować użyteczność ulg podatkowych. Poniżej (rys. 6) zostały przedstawione odpowiedzi respondentów. Większość z nich, bo aż 96% stwierdziło, iż ulgi podatkowe są potrzebne, zaś tylko 4% stwierdziło przeciwnie, co daje potwierdzenie, iż ulgi podatkowe są użyteczne.

Rys. 6. Odpowiedź respondentów na pytanie dotyczące potrzeby ulg podatkowych

Źródło: opracowanie własne.

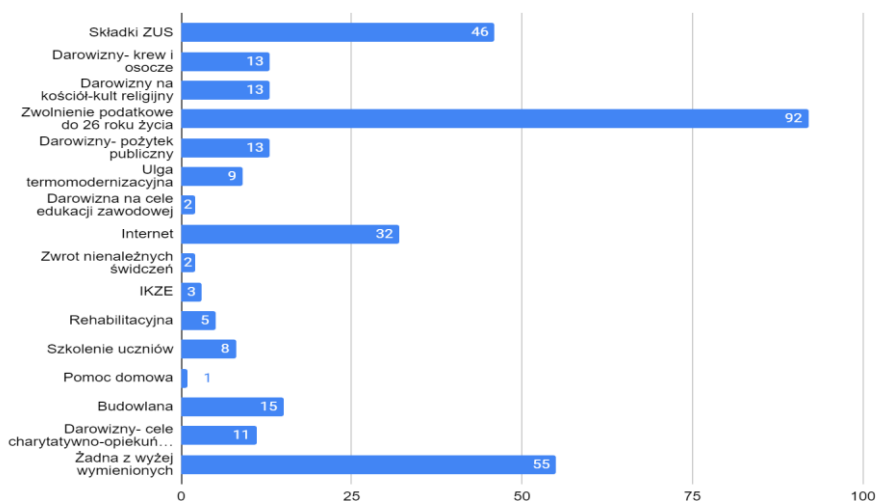
Jak wynika z przeprowadzonych badań (rys. 7), Polacy najczęściej znali ulgę podatkową do 26 roku życia – blisko 80%. Wysoką znajomością wyróżniła się również ulga podatkowa na dziecko – ok. 62% oraz składki ZUS – ok. 55%. Podobny udział procentowy miały pozostałe ulgi dotyczące Internetu (44,5%), dojazdu do pracy (41,1%), darowizn – krew i osocze (40,2%) oraz fotowoltaiki (35,9%). Natomiast najmniej znane były ulgi dotyczące IKZE (18,7%) oraz zwrotu nienależnych świadczeń (16,3%). Znajomość ulg podatkowych może wynikać z posiadanego wieku, wykształcenia czy pracy.

Rys. 7. Znajomość przykładowych ulg podatkowych

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło form ulg z jakich ankietowani korzystali dotychczas (rys. 8).

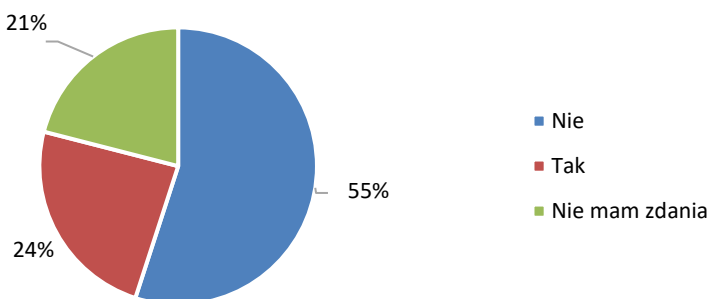

Rys. 8. Pytanie dotyczące korzystania z konkretnych ulg w poprzednich latach

Źródło: opracowanie własne.

Prawie połowa badanych zadeklarowała, iż korzystała z ulgi podatkowej do 26 roku życia (44%). Być może wynika to z tego, iż największy udział procentowy w badaniu miały osoby młode. Składki ZUS oraz ulga na Internet były również wskazywane przez respondentów. Spora część ankietowanych również wskazała, iż nie korzystała z wyżej wymienionych ulg (26,3%).

W ostatnim pytaniu ankietowani byli zapytani o to, czy brakuje im jakiejkolwiek ulgi w konstrukcji PIT (rys. 9).

Rys. 9. Pytanie dotyczące braku ulgi w konstrukcji PIT

Źródło: opracowanie własne.

Ponad połowa badanych stwierdziła, iż nie brakuje im żadnej ulgi w konstrukcji PIT, zaś 24% osób stwierdziło, iż brakuje im ulgi. Osoby, które potwierdziły brak ulgi w konstrukcji PIT, były poproszone o doprecyzowanie jaką ulgę mają na myśli. Ankietowani udzielili następujących odpowiedzi:

- ulga na wydatki związane z doksztalcaniem się,
- ulga na zakup sprzętu komputerowego do nauki zdalnej,
- ulga na przejście na elektromobilność (w tym zakup auta bezemisyjnego),
- ulga za segregację odpadów,
- ulga na remont mieszkania.

Ulg, które były wskazywane przez respondentów odnosiły się w szczególności do życia codziennego społeczeństwa oraz do sytuacji osobistej ankietowanego. W związku z tym ulgi te odnoszą się do aspektów społecznych, zdrowotnych, środowiskowych jak i ekonomicznych.

4. Dyskusja wyników

Przeprowadzone badanie ankietowe pozwoliło zdiagnozować poziom znajomości ulg w podatku dochodowych oraz zaopiniować konstrukcję PIT wśród respondentów. Według przeprowadzonych badań własnych 64% respondentów korzystało z ulg podatkowych. W raporcie *„E-pity: Co Polacy wiedzą o podatkach”*, który został przeprowadzony w Polsce w 2023 roku, wynika, iż około 38% osób jest w pełni przekonanych, iż korzystało z możliwych ulg, zaś niewiele więcej - 64% respondentów zadeklarowało, iż zna przepisy prawa podatkowego.

W przeprowadzonym badaniu większość respondentów (78,9%) знаła ulgę podatkową do 26 roku życia. Wysoką znajomością wyróżniła się również ulga podatkowa na dziecko – ok. 62% oraz składki ZUS – ok. 55%. Jednak tylko 44% respondentów korzystało z ulgi podatkowej do 26 roku życia, 22% korzystało ze składek ZUS, 15,3% z ulgi na Internet, 4,3% z ulgi termomodernizacyjnej zaś z ulgi rehabilitacyjnej 2,4%. Natomiast z darowizn na cele kultu religijnego korzystało 6,2%, a na cele krwiodawstwa 6,2%. Jak wynika z raportu Ministerstwa Finansów za 2021 rok, około 2,2% podatników skorzystało z ulgi na Internet oraz około 2,4% skorzystało z ulgi termomodernizacyjnej, a z wydatków na cele rehabilitacyjne skorzystało 5,5%. Według raportu z darowizn na cele kultu religijnego skorzystał zaledwie 1%, zaś z krwiodawstwa zaledwie 0,7%.

Pozostałe wyniki uzyskane z przeprowadzonego badania wskazują, iż ponad połowie respondentów (55%) brakuje ulgi w konstrukcji PIT. Respondenci wskazali, iż brakuje im przykładowych ulg takich jak: ulga na zakup sprzętu komputerowego

do nauki zdalnej, ulga na przejście na elektromobilność (w tym zakup auta bezemisyjnego), ulga za segregację odpadów czy ulga na remont mieszkania.

Podsumowanie

Podsumowując, ulgi podatkowe są nieodłącznym elementem prawa podatkowego w Polsce. Poprzez ich zastosowanie można obniżyć podstawę opodatkowania lub wysokość podatku.

Przedstawione badania wskazują, iż ulgi podatkowe są stosowane przez społeczeństwo, jednak wiele z nich nie korzysta ze wszystkich możliwych ulg. Większość respondentów korzystała z ulg podatkowych takich jak: ulga podatkowa do 26 roku życia, ulga na dziecko, składki ZUS czy darowizna na krew i osocze oraz kościół. Jednak istnieje wiele innych ulg, z których respondenci nie skorzystali.

W rezultacie odpowiednio skonstruowane podatki jak i szersze rozpowszechnienie informacji odnoszących się do ulg podatkowych w społeczeństwie, może wpływać na częstsze stosowanie ich jako metod zmniejszających należności, który społeczeństwo odprowadza do Urzędu Skarbowego. Społeczeństwo powinno być bardziej doinformowane na temat możliwości skorzystania z ulg podatkowych w rozliczeniu podatku dochodowego poprzez różnorodne kampanie informacyjne czy szkolenia.

ORCID iD

Klaudia Budna: <https://orcid.org/0000-0002-3375-0890>

Literatura

1. Ajchel M. (2014), *System podatkowy*, w: Grześkiewicz W. (red.), *Finanse publiczne z elementami prawa podatkowego*, Difin, Warszawa.
2. Augustynowicz, E. (2022) *Formy opodatkowania jednoosobowej działalności gospodarczej w świetle zmian Polskiego Ładu*, Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze, 17.
3. Begg D., Fischer S., Dornbusch R. (1998), *Mikroekonomia*, PWE, Warszawa.
4. Bielecki L. (2015), *Sankcje i preferencje w prawie podatkowym a problematyka funkcji prawa podatkowego. Aspekty teoretyczno-prawne*, [w:] Stanowienie i stosowanie prawa

- podatkowego w Polsce. Sankcje i preferencje w prawie podatkowym, red. B. Kucia-Guściora, M. Munnich, A. Zdunek, Lublin, s. 259-261.
5. Brzeziński B. (2001) *Wstęp do nauki prawa podatkowego*, Toruń.
6. Ciborowski R. W. (2003), *Teoria ekonomii*. [T. II] *Makroekonomia. Podręcznik akademicki*, red. nauk. K. Meredyk, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
7. Cichocki S., Kokoszczyński R. (2016), *Ewolucja krzywej Laffera jako narzędzia analizowania unikania opodatkowania: od prostych modeli teoretycznych do modeli DSGE**, *Ekonomia. Rynek, Gospodarka, Społeczeństwo* 45, s. 7-27.
8. Dach Z., Szopa B. (2004), *Podstawy makroekonomii*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków.
9. Edufactory, <https://edufactory.pl/przewidywania-dotyczace-testu-z-wiedzy-o-przedsiębiorczosci-krzywa-laffera/> [3.11.2023].
10. E-pity <https://www.e-pity.pl/ulgi-odliczenia/> [12.12.2023].
11. Gaudemet P.M., Molinier J., (2000), *Finanse publiczne*, PWE, Warszawa.
12. Głuchowski J. (2002) *Formy zmniejszenia wysokości podatków w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
13. Ickiewicz J. (2009), *Obciążenia fi skalne przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa, s. 188.
14. Infact, <https://www.infakt.pl/ulga-podatkowa/>, [29.11.2023].
15. Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2021 rok (2022), Ministerstwo Finansów, <https://www.podatki.gov.pl/media/8908/informacja-pit-za-2021.pdf> [29.11.2023].
16. Jaszczynski M. (2017), *Funkcje podatków w gospodarce*, *Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne* 1(25), s. 215-230.
17. Kowalska A., Kowalska M. (2014), *Wybór formy rozliczania się z podatku dochodowego od osób fizycznych jako szczególne uprawnienie podatnika-przedsiębiorcy*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
18. Małecka-Ziembińska E. (2011), *Podatki, cła i opłaty publiczne*, w: Juja T. (red.), *Finanse publiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
19. Mastalski R. (2004), *Prawo podatkowe*, C.H.Beck, Warszawa.
20. Mastalski R. (2008), *Stosowanie prawa podatkowego*, Warszawa.
21. Nenca A., Zawadzka D. (2014) *Wybór formy opodatkowania dochodu mikroprzedsiębiorstw jako metoda optymalizacji podatkowej*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 818, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* nr 68, s. 28-29.
22. Nita A., *Stosunek podatkowoprawny* (2009), [w:] B. Brzeziński (red.), *Prawo podatkowe. Teoria. Instytucje. Funkcjonowanie*, Toruń, s. 41-42.
23. Nykiel W. (2002) *Ulgi i zwolnienia w konstrukcji prawnej podatku*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa.

24. Owsiak S. (2005), *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa.
25. Owsiak S. (2011), *Stabilność systemu zasilania finansowego a nowatorskie zarządzanie podmiotami publicznymi w warunkach kryzysu*, w: Owsiak S. (red.), *Nowe zarządzanie finansami publicznymi w warunkach kryzysu*, PWE, Warszawa.
26. Pach J. (2017), *Dylematy systemu podatkowego w Polsce*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego 31(3), s. 229-243.
27. Paluch-Dybek A. (2018), *Rola podatków w zasilaniu budżetu państwa – analiza na przykładzie Polski*, Współczesne Problemy Ekonomiczne 2(18), s. 55-63.
28. Podatki GOV, <http://www.podatki.gov.pl>, [29.11.2023].
29. Ruśkowski E. (1994) *Prawo podatkowe*, TEMIDA 2, Białystok.
30. Urban M. (2020) *Wpływy z podatku od towarów i usług w kontekście ustawy o VAT*, Akademia Zarządzania 4(4), s. 68-86.
31. Urbaniak E. (2017), Konstrukcja podatku od nieruchomości a zasady prawidłowej legislacji, *Kwartalnik Prawa Podatkowego* 2, s. 71-86.
32. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.).
33. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.).
34. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. 1998 Nr 144 poz. 930).
35. Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Art. 30c. (Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350).
36. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, (Dz. U. z 2022 r. poz. 2651).
37. Wyrzykowski W., Kasprzak P. (2016) *Zarządzanie finansami i rachunkowość*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk.

The use of tax credits by individuals in Poland

Abstract

Tax credits are widely used by millions of people, as they reduce personal income tax obligations. In individual tax groups, the amount and type of reliefs vary, but sometimes particular reliefs are not used by the people. The purpose of this article is to characterize income tax reliefs for individuals in Poland and to analyze the use of these reliefs. In this regard, a quantitative survey was conducted using the CAWI (Computer-Assisted Web Interview) technique. The results of the survey showed that 96% of those who took part said that tax

reliefs are necessary, but only 64% used them in 2020. The majority of respondents said that in their opinion no relief is missing from the PIT structure, but 24% declared that in their opinion individual reliefs are missing, such as relief for switching to electromobility or for waste segregation.

Key words

tax credit, income tax, individuals